

Tekst źródłowy 65

Z okazji podpisania paktu o nieagresji między Rzeszą Niemiecką a ZSRR podpisani pełnomocnicy obu stron przedyskutowali w ściśle poufnych rozmowach sprawę rozgraniczenia ich wzajemnych stref interesów w Europie Wschodniej. Rozmowy doprowadziły do następujących ustaleń:

1. W wypadku przemian terytorialnych i politycznych na obszarze państw bałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa i Litwa) północna granica Litwy będzie stanowiła granicę stref wpływów Niemiec i ZSRR. Obie strony uznają interesy Litwy na obszarze Wilna.

2. W razie zmian terytorialnych i politycznych na obszarach należących do państwa polskiego, strefy interesów Niemiec i ZSRR będą rozgraniczone mniej więcej wzdłuż linii rzek Narwi, Wisły i Sanu. Zagadnienie, czy interesy obu stron czynią pożądanym utrzymanie odrębnego państwa polskiego i jakie mają być granice tego państwa, może to być rozstrzygnięte dopiero w toku dalszych wydarzeń politycznych. W każdym razie oba rządy rozwiążą tę sprawę na drodze przyjaznego porozumienia.

3. Jeżeli idzie o Europę południowo - wschodnią to strona radziecka podkreśla swe zainteresowanie Besarabią. Ze strony niemieckiej stwierdza się zupełne desinteressment odnośnie tego terytorium.

4. Protokół niniejszy traktowany będzie przez obie strony jako ściśle tajny.

1. *Kiedy powstał ten dokument, jaka jest potoczna nazwa układu, którego dotyczył?*
2. *Jak należy rozumieć sformułowania „strefy interesów”, „odrębne państwo polskie”?*
3. *Na podstawie wiedzy pozaźródłowej odpowiedz, kiedy i które postanowienia tego dokumentu zostały zmienione?*

Ad. 1. Dokument ten powstał w Moskwie 23 sierpnia 1939 r. Potoczna nazwa układu brzmi: Pakt Ribbentrop-Mołotow, od nazwisk ministrów spraw zagranicznych Niemiec i ZSRR.

Ad. 2. „Strefy interesów” to obszary wpływów politycznych (aż do włączenia w obręb własnego państwa, czy kreowania państwa marionetkowego) każdego z dwóch sygnatariuszy paktu i tajnego protokołu. Zostały one określone linią rozgraniczenia („północna granica Litwy”, na obszarze Polski linia „mniej więcej” Narwi, Wisły i Sanu.

„Odrębne państwo polskie” mogło oznaczać jakiś obszar nie włączony bezpośrednio do jednego z państw dokonujących rozbioru, np. gubernatorstwo, generał-gubernatorstwo, Kraj Nadwiślański itp.

Ad. 3. Pierwsza zmiana nastąpiła w ramach porozumienia z 28 września 1939 r. Wówczas zmieniono linię rozgraniczenia na ziemiach polskich (Narew, Bug, San) i przekazano Litwę do radzieckiej strefy wpływów.

Po ataku Niemiec na ZSRR, niedawni sojusznicy znaleźli się w stanie wojny. Traktat niemiecko-radziecki został przez Rosjan uznany za taki, który „stracił swą moc” w traktacie polsko-radzieckim z 30 lipca 1941 r.

(Piotr i J. Ch.)